

Nikitenko V. Protydija shahrajstvu u bankivs'koi' sferi. Zovnishnja torgivlja: ekonomika, finansy, pravo. 2022. № 1. S. 76-85. Serija. Jurydychni nauky. [https://doi.org/10.31617/3.2022\(120\)07](https://doi.org/10.31617/3.2022(120)07)

УДК 343.221:336.7

НИКІТЕНКО Віктор,

к. ю. н., доцент, доцент кафедри
правового забезпечення безпеки бізнесу
Державного торговельно-економічного
університету

вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

ORCID: 0000-0002-1785-1819

v.nikitenko@knu.edu.ua

DOI: 10.31617/3.2022(120)07

NIKITENKO Viktor,

PhD (Law), Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of legal support of business activity
State University of Trade and Economics
19, Kyoto St., Kyiv, 02156, Ukraine

ORCID: 0000-0002-1785-1819

v.nikitenko@knu.edu.ua

**ПРОТИДІЯ ШАХРАЙСТВУ
У БАНКІВСЬКОЇ СФЕРІ**

Вступ. Актуальним питанням є забезпечення збереження грошових коштів банківських установ, на які посягають як всередині (персонал банків), так і зовні (позичальники). Підвищити ефективність протидії різним видам шахрайства в банківській сфері можна насамперед завдяки кримінально-правовим засобам, що надасть змогу убезпечити фінансові ресурси.

Проблема. Для реалізації зазначеної мети необхідно створити систему протидії фінансовому шахрайству шляхом внесення пропозицій щодо удосконалення кримінального законодавства України.

Метою статті є дослідження кримінального законодавства України у частині протидії шахрайству в банківській сфері та формулювання пропозицій щодо його вдосконалення та внесення до нього відповідних змін.

Методи. Методологічною базою дослідження є низка загальнонаукових, спеціальних кримінально-правових і кримінологічних методів.

Результати дослідження. Розглянуто кримінально-правові норми, за якими кваліфікується шахрайство у сфері банківської діяльності. Досліджено, що об'єктом посягання в банківській сфері є фінансові ресурси, що становлять майно відповідних установ. Доведено, що термін «фінансове шахрайство» охоплюється загальним поняттям «шахрайство», визначеним у ст. 190 ККУ.

Висновки. Вітчизняному законодавцю запропоновано внести зміни до ст. 222 ККУ, виключивши зі сфери надання фінансових послуг банки, а діяння, спрямовані на привласнення їхніх кредитних коштів, кваліфікувати відповідними частинами ст. 190 ККУ.

**ANTI-FRAUD
IN THE BANKING SPHERE**

Introduction. An urgent issue is to ensure the safety of funds of banking institutions, which are encroached upon both internally (bank staff) and externally (borrowers). It is possible to increase the effectiveness of combating various types of fraud in the banking sector, primarily through criminal law, which will provide an opportunity to secure financial resources.

Problem. To achieve this goal, it is necessary to create a system to combat financial fraud, regardless of it, by making proposals to improve the criminal law of Ukraine.

The aim of the article is to study the criminal legislation of Ukraine in terms of combating fraud in the banking sector and formulate proposals for its improvement by making appropriate changes.

Methods. The methodological basis is a number of general scientific, special criminal law and criminological methods.

Results. The criminal law norms according to which fraud in the sphere of banking activity is qualified are investigated. It has been determined that the object of encroachment in the banking sector is the financial resources that constitute the property of the relevant institutions. It is proved that the term «financial fraud» is covered by the general concept of «fraud», defined in Art. 190 of the Criminal Code.

Conclusions. The domestic legislator was asked to make appropriate changes to Art. 222 of the Criminal Code, excluding from the scope of financial services banks, and actions aimed at the appropriation of their credit funds to qualify for the relevant parts of Art. 190 of the Criminal Code.

© Нікітенко В., 2022

Автор не отримував прямого фінансування для цього дослідження.

Ключові слова: шахрайство, фінансове шахрайство, фінансові ресурси, об'єкт і предмет посягання, власність, способи шахрайства, протидія шахрайству.

Keywords: fraud, financial fraud, financial resources, object and subject of encroachment, property, methods of fraud, anti-fraud.

JEL Classification K42

Конфлікт інтересів: Автор заявляє, що він не має фінансових чи нефінансових конфліктів інтересів щодо цієї публікації; не має відносин з державними органами, комерційними або некомерційними організаціями, які могли б бути зацікавлені у поданні цієї точки зору. З огляду на те, що автор працює в установі, яка є видавцем журналу, що може зумовити потенційний конфлікт або підозру в упередженості, остаточне рішення про публікацію цієї статті (включно з вибором рецензентів і редакторів) приймалося тими членами редколегії, які не пов'язані з цією установою.

Вступ. Проблеми протидії шахрайським діям у різних сферах життєдіяльності загалом, й у сфері банківської діяльності зокрема завжди відрізнялися особливою актуальністю, оскільки призводять до негативних наслідків у вигляді завдання шкоди як фізичним, так і юридичним особам.

Вчинення шахрайства з фінансовими ресурсами суттєво впливає на репутацію та прибутковість банків: унаслідок нього установа може бути неспроможною виконати свої зобов'язання, до того ж виникає ймовірність зниження її економічної чи акціонерної вартості. У підсумку це матиме негативні наслідки для всієї економічної системи України, зменшуючи добробут її громадян.

Залежно від суб'єкта вчинення протиправного діяння, що спрямоване на заволодіння фінансовими ресурсами банків з використанням підроблених документів, зокрема їхніми клієнтами або персоналом (керівництвом), шахрайство класифікується на *зовнішнє* та *внутрішнє*.

У ході проведення у 2018–2019 рр. компанією *KPMG International* глобального дослідження з питань шахрайства в банківській сфері 61 % респондентів повідомили про зростання загальної кількості випадків зовнішнього шахрайства, 59 % – про збільшення сум шахрайських операцій. Водночас потенційна шкода від внутрішнього шахрайства з боку персоналу банків може бути не меншою, якщо не більшою, за шкоду від зовнішнього, враховуючи спроможність співробітників використовувати слабкі місця засобів контролю з метою привласнення найцінніших активів банку, зокрема й фінансів. Банки постійно повинні діяти на випередження з метою виявлення шахрайства з боку їхніх працівників [1, с. 6].

Особливе місце серед видів зовнішнього шахрайства посідає отримання банківського кредиту шляхом надання позичальником неправдивих відомостей або підроблених документів. Через такі дії значний відсоток отриманих як цільових, так і споживчих кредитів виявляються проблемними та не повертаються. Лише організаційно-адміністративними заходами (посилення внутрішнього контролю, верифікація позичальників) неможливо вирішити загалом проблему охорони фінансових ресурсів банківської установи від протиправних посягань.

На практиці відшкодування завданої юридичній особі (банку) майнової шкоди реалізується в ході досудового розслідування та судового розгляду кримінального провадження щодо вчинення шахрайських дій як персоналом фінансової установи, так і фізичними особами, оскільки загроза бути притягнутим до кримінальної відповідальності є найдієвішим запобіжником від незаконних дій з їхніми фінансовими ресурсами.

Проблема. Кримінально-правова протидія зовнішньому шахрайству в банківській сфері забезпечується ст. 222 «Шахрайство з фінансовими ресурсами» Кримінального кодексу України, що зосереджена у розділі VII «Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності».

Проте наразі особливої актуальності набуває питання щодо підвищення ефективності протидії різним видам шахрайства в банківській сфері за допомогою кримінально-правових засобів, що надасть можливість зберегти фінансові ресурси й забезпечити прибутковість відповідних суб'єктів підприємницької діяльності.

Аналіз останніх досліджень. Проблема, пов'язаним з визначенням складу кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, приділяли увагу вітчизняні науковці у галузі кримінального права: Ю. В. Александров, А. М. Бойко, О. О. Дудоров, О. О. Кваша, О. М. Костенко, А. А. Музика, В. О. Навроцький, В. Я. Тацій, П. Л. Фріс та інші. Питання щодо розмежування шахрайства з шахрайством з фінансовими ресурсами у сфері господарської діяльності досліджували Ю. А. Дорохіна та А. О. Ляшко. Автори визначили, що шахрайство у сфері страхування, що по суті є незаконним привласненням фінансових ресурсів, не охоплюється диспозицією ч. 1 ст. 222 ККУ [2]. Кримінально-правовій характеристиці складів злочинів у сфері банківської діяльності та протиправному заволодінню фінансовими ресурсами банківських установ присвячена фундаментальна праця А. М. Ключко [3]. Актуальними є розробки Н. Я. Сокровольської та Ю. Я. Хамиги, які досліджували методи запобігання фінансовому шахрайству в Україні, зокрема аналітиці даних, тестуванню транзакцій, моніторингу електронної пошти [4]. Класифікації фінансового шахрайства в комерційному банку стали предметом наукового пошуку С. С. Мельника [5]. І. В. Готвянський зосередив увагу на шахрайстві у сфері господарської діяльності, особливістю якого є відсутність такої ознаки, як безоплатність отримання майна або права на майно (певних майнових благ) [6].

Метою статті є дослідження кримінального законодавства України у частині протидії шахрайству в банківській сфері та формування пропозицій щодо його удосконалення шляхом внесення відповідних змін.

Методи. Інформаційною основою для дослідження є останні праці науковців у визначеній сфері, законодавство України, кримінально-правовий і кримінологічний понятійний апарат. Методологічною базою є низка загальнонаукових, спеціальних кримінально-правових та кримінологічних методів: системного аналізу, формально-юридичний, співставлення, аналізу.

Результати дослідження. У загальному вигляді кримінально-правове поняття «шахрайство» закріплено у диспозиції ст. 190 ККУ та розкривається як заволодіння чужим майном або придбання права

на майно шляхом обману чи зловживання довірою. Місце цієї статті визначено законодавцем у розділі VI «Кримінальні правопорушення проти власності» ККУ.

В юридичній літературі прописано, що предметом *шахрайства* є приватне, комунальне, державне майно, яке характеризується сукупністю певних ознак, зокрема *юридична* – право на майно належить певному власнику на законній підставі, для суб'єкта злочину воно є чужим; *економічна* – майно має певну вартість, що вимірюється вкладеною в нього працею людини; *фізична* – майно (предмети матеріального світу), яке можна вилучити, привласнити, спожити, пошкодити, знищити тощо [7, с. 543].

Предметом шахрайських дій у сфері банківської діяльності зазвичай є кредитні ресурси (грошові кошти), що становлять основну частину майна відповідної установи. За надання завідомо неправдивої інформації банкам для одержання кредитів, за умови відсутності ознак складу кримінального правопорушення проти власності, передбачена відповідальність згідно зі ст. 222 «Шахрайство з фінансовими ресурсами» ККУ.

Тож законодавцем передбачено кримінально-правовий засіб протидії зовнішньому шахрайству, що може бути вчинено загальним суб'єктом кримінального правопорушення, тобто будь-якою фізичною особою (позичальником). Проте протиправні дії щодо фінансових ресурсів банківської установи з метою їхнього заволодіння також вчиняються її персоналом чи керівниками, зловживаючи службовим становищем, що становить внутрішнє шахрайство. Такі дії з боку працівників банку кваліфікуються за ст. 190 ККУ, а в разі використання свого службового становища додатково ще й за ст. 364 «Зловживання владою або службовим становищем» ККУ.

Варто зазначити, що законодавцем у диспозиції ч. 1 ст. 222 ККУ роз'яснено термін «шахрайство з фінансовими ресурсами» як отримання кредитних коштів, що надаються банком, шляхом внесення завідомо недостовірної інформації у відповідних документах. Проте у науковому середовищі частіше вживається поняття «фінансове шахрайство», тож необхідно визначити, який термін може бути використано в контексті досліджуваної проблеми.

Так, Г. М. Чернишов розуміє *фінансове шахрайство* як кримінологічне явище, тобто злочинна діяльність і виражається у системі кримінально-караних і легальних дій, які вчиняються шляхом обману або зловживання довірою у процесі формування, розподілу й використання грошових фондів з метою здобуття матеріальної вигоди [8, с. 233]. Схожу думку має С. С. Чернявський, який вважає, що фінансове шахрайство – це комплекс взаємопов'язаних, спільних за криміналістичними ознаками технологій корисливих посягань на фінансові ресурси держави, суб'єктів господарювання та громадян, учинених шляхом обману й зловживання службовим становищем [9, с. 56].

Порівняння наведених визначень призводить до висновку, що незалежно від виду шахрайства щодо грошових коштів, терміном, який детальніше й точніше охоплює зміст незаконних дій з грошовими

коштами банку або їх клієнтів, є саме «фінансове шахрайство». Поряд з поняттям «фінансове шахрайство», С. С. Родченко та З. Б. Живко використовують термін «банківське шахрайство» та розуміють його як сукупність злочинних дій і маніпуляцій з метою заволодіння коштами комерційного банку або його клієнтів [10, с. 104]. Аналіз змісту понять «шахрайство з фінансовими ресурсами», «фінансове шахрайство» та «банківське шахрайство» дає підстави для висновку, що ці поняття є похідними від закріпленого у диспозиції ч. 1 ст. 190 ККУ терміну «шахрайство», оскільки діяння, які ними охоплюються, по суті є однаковими та спрямовані на заволодіння грошовими коштами, тобто чужим майном, що у кримінально-правовій науці визначається як об'єкт кримінального правопорушення проти власності.

Відтак постає питання, наскільки ефективною є ст. 222 ККУ у протидії банківських установ фінансовому шахрайству. На наш погляд, конструкція цієї статті ККУ є невдалою, оскільки не захищає повною мірою фінансові ресурси банку та під кримінально-правову охорону підпадають лише кредитні кошти, що становлять частину його майна. З огляду на місце ст. 222 у розділі VI «Кримінальні правопорушення проти власності» ККУ, правопорушення цього розділу мають однаковий родовий об'єкт кримінального правопорушення.

Під *родовим об'єктом злочину* А. А. Вознюк розуміє окрему групу однорідних або тотожних суспільних відносин, що утворюють певну сферу суспільного існування, на які посягають злочини і яким вони заподіюють шкоду або створюють загрозу її заподіяння. Вказівку на родовий об'єкт злочинів найчастіше має назва розділу Особливої частини ККУ. Наприклад, розділ VII названо «Злочини у сфері господарської діяльності». Родовим об'єктом цих злочинів є суспільні відносини у сфері господарської діяльності, на які вони посягають, заподіюючи їм шкоди або створюючи загрозу заподіяння шкоди [11, с. 62].

У спеціальній літературі зазначено, що найсуттєвіше значення як для правотворчої, так і для правозастосовної діяльності має безпосередній об'єкт злочину, під яким є ті конкретні суспільні відносини, що поставлені законодавцем під охорону певної статті Особливої частини ККУ та яким заподіюється шкода злочином, що підпадає під ознаки конкретного складу злочину [12 с. 111].

До того ж варто додати, що обов'язковою ознакою будь-якого складу кримінального правопорушення є його безпосередній *об'єкт*, що визначає суспільну небезпечність конкретного правопорушення та встановлює кримінально-правову норму, за якою має бути кваліфіковано суспільно небезпечне діяння, а також місце цієї норми в Особливій частині ККУ. Однією з ознак об'єкта кримінального правопорушення є його *предмет*, встановлення якого сприяє виявленню дійсної спрямованості конкретного правопорушення. Співвідношення понять «об'єкт злочину» та «предмет злочину» вдало сформулював А. М. Костенко, який зазначив, що об'єкт злочину – це охоронюваний кримінальним законом порядок відносин між людьми, що виникають у суспільстві щодо матеріальних і нематеріальних предметів, які є саме предметами злочинів [13, с. 105].

Науковці вважають, що об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 222 ККУ, є суспільні відносини у сфері надання фінансових ресурсів і податкових пільг. Предметом цього правопорушення є неправдива інформація, що надається вказаним у зазначеній статті адресатам з метою отримання субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів чи пільг щодо податків. Надання неправдивої інформації спрямоване на введення вказаних адресатів в оману для незаконного одержання в такий спосіб субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів чи пільг щодо податків [7, с. 662].

У ході дослідження зосереджено увагу на отриманні позичальниками кредитних коштів банків, що є майном такої установи. На нашу думку, діяння щодо одержання кредитів шляхом подання до банківської установи неправдивих відомостей про позичальників, поручителів або заставного майна з метою подальшого їх заволодіння у такий спосіб, у супереч довірливим зобов'язанням, містять саме ознаки шахрайства, що кваліфікується за ст. 190 ККУ. Тож не можна погодитися з зазначеною позицією щодо об'єкта та предмета кримінального правопорушення, передбаченого ст. 222 ККУ: коментуючи цю статтю ККУ, вчені-юристи вважають, що предметом шахрайства є не тільки майно, а й право на майно. Об'єктивна сторона полягає у заволодінні чужим майном або придбанні права на майно шляхом обману або зловживання довірою. Обман – це неправдиві відомості (дія) або замовчування відомостей, які мають бути повідомлені (бездіяльність), з метою заволодіння чужим майном або придбання права на майно. Він може виявлятися в усній, письмовій формі, у використанні підроблених документів тощо [7, с. 557].

Отже, шляхом подання умисно неправдивої інформації банківській установі у виді документів, які є завідомо підробленими, та не маючи не меті повернути кредитні кошти, недобросовісний позичальник посягає на суспільні відносини, які регулюють право власності. Тобто в такому випадку родовий і безпосередній об'єкти кримінального правопорушення збігаються та є суспільними відносинами власності. А спосіб вчинення такого діяння (подання підроблених документів), по суті, є обманом. До того ж неважливо, яким чином створений підроблений документ – шляхом зміни його форми (матеріальна підробка) або внесення неправдивих відомостей до справжнього документа (інтелектуальна підробка).

Варто зауважити також на елементі об'єктивної сторони складу будь-якого кримінального правопорушення, зокрема на суспільно небезпечних наслідках. У кримінально-правовій науці такі наслідки визначаються як шкода (збиток), що завдається, або створюється загроза її заподіяння злочинним діянням порядку суспільних відносин, охоронюваним кримінальним законом. Отже, кримінальних правопорушень без настання наслідків не буває. Проте у випадках, якщо суспільно небезпечні наслідки є обов'язковою ознакою об'єктивної сторони конкретного діяння, визначеного Особливою частиною ККУ, то має місце кримінальне правопорушення з матеріальним складом. Кримінальні

правопорушення з формальним складом не мають суспільно небезпечних наслідків як обов'язкову ознаку об'єктивної сторони, тому вважаються закінченими з моменту вчинення зазначених у диспозиціях кримінально-правових норм діянь.

Відтак діяння, зазначені у диспозиції ч. 1 ст. 222 ККУ, віднесено до кримінальних правопорушень з формальним складом, оскільки законодавцем однозначно вказано на відсутність ознак кримінального правопорушення проти власності. Тобто з моменту подання до банку недостовірних відомостей позичальником склад кримінального правопорушення, передбаченого цієї статтею ККУ, вважається закінченим незалежно від настання наслідків у неповерненні кредитних коштів. Однак діяння може бути кваліфіковано за ч. 2 ст. 222 ККУ у разі завдання великої матеріальної шкоди, якщо вона у десять тисяч і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян згідно з приміткою до ст. 218 ККУ. Тому вказане діяння вважається закінченим з моменту фактичного заподіяння великої матеріальної шкоди, тобто наявні ознаки кримінального правопорушення з матеріальним складом.

У контексті викладеного ми підтримуємо позицію В. М. Киричка, який зазначає, що велика матеріальна шкода відповідно до ч. 2 ст. 222 ККУ може виражатися у неповерненні кредиту [7, с. 664].

Отже, є підстави стверджувати, що незалежно від внутрішнього чи зовнішнього фінансового шахрайства банківській установі заподіюється однакова матеріальна шкода, тобто банк є потерпілим від вчинення щодо нього кримінального правопорушення. Саме така позиція законодавця зазначена у ст. 55 Кримінального процесуального кодексу України, згідно з якою визначено, що потерпілим у кримінальному провадженні може бути, крім фізичної особи, також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди. Варто додати, що на практиці найдієвішим способом відшкодування завданої потерпілому – юридичній особі майнової шкоди є участь її представника як цивільного позивача у кримінальному провадженні.

Попри те, що кредитно-фінансова система України має у своєму складі банки з державним капіталом, фінансове шахрайство заподіює шкоду державним інтересам, що виражається у підриві економічного потенціалу України. Отже, кримінально-правова охорона фінансових ресурсів банківських установ має забезпечити їх надійний захист від протиправних дій.

Одним зі шляхів розв'язання цієї проблеми може бути посилене покарання на вчинення фінансового шахрайства незалежно від його виду. Задля досягнення цієї мети варто запропонувати законодавцю внести відповідні зміни до ККУ, зокрема з диспозиції ч. 1 ст. 222 ККУ виключити банк з-поміж адресатів надання завідомо неправдивої інформації з метою одержання кредитів, а відповідні діяння кваліфікувати за нормами ст. 190 ККУ, оскільки об'єктивні сторони шахрайства та фінансового шахрайства загалом збігаються, а відповідні поняття співвідносяться як загальне та часткове.

Дещо схожу позицію висловив І. В. Готвянський, який пропонує дії особи з надання завідомо неправдивої інформації з метою привласнення коштів у вигляді субсидії, субвенції, дотації чи кредиту кваліфікувати як підготовку до заволодіння чужим майном шляхом шахрайства чи замах на його вчинення згідно зі ст. 190 ККУ, а в разі фактичного одержання отриманих коштів на свою користь чи на користь інших осіб – як закінчене шахрайство, передбачене відповідною частиною цієї статті [14, с. 270].

Щодо кваліфікації діянь, пов'язаних з протиправними маніпуляціями з грошовими коштами банківських установ, варто додати, що в разі використання підроблених документів для заволодіння фінансовими ресурсами, які є для позичальника чужим майном, його дії можуть бути кваліфіковані за відповідними частинами ст. 190 ККУ та ст. 358 «Підроблення документів» ККУ як сукупність кримінальних правопорушень. Якщо суб'єктом кримінального правопорушення виступає службова особа, яка для способу фінансового шахрайства використовує владу або службове становище, то її дії повинні бути кваліфіковані за сукупністю ст. 190 ККУ та ст. 364 ККУ.

Водночас таким чином вирішується питання посилення покарання за вчинення, зокрема зовнішнього шахрайства, оскільки ч. ч. 2–4 ст. 190 ККУ згідно зі ст. 12 ККУ визначені як злочини, а ч. ч. 1, 2 ст. 222 ККУ – як кримінальні проступки. Адже критерієм поділу кримінальних правопорушень на злочини та кримінальні проступки відповідно до ст. 12 ККУ є вид та розмір призначеного за вчинене діяння покарання. Тож злочинам притаманна підвищена суспільна небезпечність, а покарання за їх вчинення значно посилено.

Висновки. Ефективність протидії протиправним діянням, спрямованим на заволодіння коштами банків, потребує підвищення шляхом внесення відповідних змін до кримінального законодавства України. Позитивним кроком законодавця у напрямі покращання захисту фінансових ресурсів банків є введення ст. 222 ККУ, проте її застосування виявилось недостатньо дієвим, оскільки призначене покарання за заволодіння кредитними коштами у вигляді штрафу нездатне примусити позичальника повернути кредитні кошти, тобто відшкодувати майнову шкоду фінансовій установі.

У контексті окресленої проблеми вітчизняному законодавцю варто внести відповідні зміни до ст. 222 ККУ, виключивши банки зі сфери надання фінансових послуг, а діяння, спрямованні на привласнення їхніх кредитних коштів, кваліфікувати за відповідними частинами ст. 190 ККУ. Через посилення покарання за фінансове шахрайство, незалежно від його виду, можна запобігти втратам грошових коштів банківських установ.

Надалі наукові пошуки з цієї тематики варто спрямувати на дослідження питання щодо декриміналізації ст. 222 ККУ з огляду на те, що відповідна інформація, яка надається органам державної влади чи органам місцевого самоврядування, для одержання субсидій, пільг, субвенцій, дотацій на етапі її подання підлягає верифікації, а повернення безпідставно отриманих соціальних виплат відбувається у порядку цивільного судочинства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Глобальне дослідження з питань шахрайства у банківській сфері. Багатостороння загроза шахрайства: чи готові банки гідно протистояти виклику? KPMG International 2019. 24 с. URL: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/ua/pdf/2020/01/Global-Banking-Fraud-Survey.pdf> (дата звернення: 21.01.2022).
2. Дорохіна Ю. А., Ляшко А. О. Окремі проблеми розмежування шахрайства та шахрайства з фінансовими ресурсами. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: юридичні науки. 2019. Т. 30 (69), № 3. С. 91-94.
3. Клочко А. М. Теоретико-прикладні засади протидії злочинам у сфері банківської діяльності України: дис... д-ра юрид. наук. Київ, 2020. 538 с.
4. Сокровольська Н. Я., Хаμιга Ю. Я. Фінансове шахрайство: шляхи попередження та методи боротьби. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова*. Т. 23, Вип. 6 (71). 2018. с. 168-172.
5. Мельник С. С. Класифікація фінансового шахрайства в комерційному банку. *Науковий вісник Херсонського державного університету України*. Серія: Економічні науки. 2017. Вип. 23, ч. 3. С. 89-92.
6. Готвянський І. В. Відмежування шахрайства в господарській діяльності від інших складів злочину. *Підприємництво, господарство і право: кримінальне право*. 2018. № 12. С. 273-276.
7. Сташис В. В., Тацій В. Я., Баулін Ю. В., Борисов В. І., Гавриш С. Б. та ін. Кримінальний кодекс України: *Науково-практичний коментар*. Київ: Концерн Ін Юре, 2003. 1196 с.
8. Чернишов Г. М. До питання про визначення фінансового шахрайства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2014. Вип. 26. С. 230-234.
9. Чернявський С. С. Фінансове шахрайство: методологічні засади розслідування: монографія. Київ: Хай-ТекПрес, 2010. 624 с.
10. Родченко С. С., Живко З. Б. Фінансове шахрайство у банківській сфері: сутність, види та сучасний стан. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2020. Вип. 31. С. 103-108.
11. Вознюк А. А. Кримінальне право України. Загальна частина: конспект лекцій. Київ: Нац. акад. внутр. справ, Освіта України, 2016. 236 с.
12. Сташис В. В., Тацій В. Я., Баулін Ю. В., Борисов В. І., Кривоченко Л. М. та ін. Кримінальне право України. Загальна частина. Київ: *Юрінком Інтер*, 2007. 496 с.
13. Костенко О. М., Ландіна А. В. Об'єкт злочину: дискусію варто продовжити. *Право України*. 2008. № 4. С. 101-105.
14. Готвянський І. В. Шахрайство у сфері господарської діяльності. *Сучасний стан і перспективи розвитку держави і права: матеріали VIII Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (2-3 грудня 2016 року)*. Дніпро: Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, 2016. С. 270-271.

REFERENCES

1. Global'ne doslidzhennja z pytan' shahrajstva u bankivs'kij sferi. Bagatostoronnja zagroza shahrajstva: chy gotovi banky gidno protystojaty vyklyku? [Global study on banking fraud. Multilateral threat of fraud: are banks ready to meet the challenge with dignity?] *KPMG International*, (2019). Retrieved from <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/ua/pdf/2020/01/Global-Banking-Fraud-Survey.pdf> (data zvernennja: 21.01.2022) [in Ukrainian].
2. Dorohina, Ju. A., & Iljashko, A. O. (2019). Okremi problemy rozmezhuwannja shahrajstva ta shahrajstva z finansovymy resursamy [Some problems of distinguishing between fraud and fraud with financial resources]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernads'kogo. Serija: jurydychni nauky – Scientific notes of TN V.I. Vernadsky U. Series: legal sciences*. (Vol. 30 (69), 3, 91-94 [in Ukrainian].

3. Klochko, A. M. (2020). Teoretyko-prykladni zasady protydii' zlochynam u sferi bankivs'koi' dijal'nosti Ukrainy: dys... d-ra juryd. nauk. Kyi'v [Theoretical and applied principles of counteraction to crimes in the sphere of banking activity of Ukraine: dissertation... Dr. of Jurid. Sciences. Kyiv] [in Ukrainian].
4. Sokrovol'ska, N. Ja., Hamyga, Ju. Ja. (2018). Finansove shahrajstvo: shljahy poperedzhennja ta metody borot'by [Financial fraud: ways to prevent and combat]. *Visnyk ONU imeni I. I. Mechnykova – Bulletin of ONU named I. I. Mechnikov*, (Vol. 23, Issue. 6 (71), (pp. 168-172) [in Ukrainian].
5. Mel'nyk, S. S. (2017). Klasyfikacija finansovogo shahrajstva v komercijnomu banku [Classification of financial fraud in a commercial bank]. *Naukovyj visnyk Hersons'kogo derzhavnogo universytetu Ukrainy. Serija: Ekonomichni nauky – Scientific Bulletin of Kherson State University of Ukraine. Series: Economic Sciences*, (Vol. 23, part 3), (pp. 89-92) [in Ukrainian].
6. Gotvjans'kyj, I. V. (2018). Vidmezhuwannja shahrajstva v gosподars'kij dijal'nosti vid inshyh skladiv zlochynu [Separation of fraud in economic activity from other components of the crime]. *Pidpryjemnyctvo, gospodarstvo i pravo: kryminal'ne pravo – Entrepreneurship, economy and law: criminal law*, 12, 273-276 [in Ukrainian].
7. Stashys, V. V., Tacij, V. Ja., Baulin, Ju. V., Borysov, V. I., & Gavrysh, S. B. (et al.). (2003). Kryminal'nyj kodeks Ukrainy: *Naukovo-praktychnyj komentar* [Criminal Code of Ukraine: Scientific and practical commentary]. Kyi'v: Koncern VD In Jure [in Ukrainian].
8. Chernyshov, G. M. (2014). Do pytannja pro vyznachennja finansovogo shahrajstva [On the question of defining financial fraud]. *Naukovyj visnyk Uzhgorods'kogo nacional'nogo universytetu. Serija: Pravo – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law*, (Issue. 26), (pp. 230-234) [in Ukrainian].
9. Chernjav'skyj, S. S. (2010). Finansove shahrajstvo: metodologichni zasady rozsliduvannja: monografija [Financial fraud: methodological principles of investigation: a monograph]. Kyi'v: Haj-TekPres [in Ukrainian].
10. Rodchenko, S. S., & Zhyvko, Z. B. (2020). Finansove shahrajstvo u bankivs'kij sferi: sutnist', vydy ta suchasnyj stan [Financial fraud in the banking sector: nature, types and current state]. *Naukovyj visnyk Uzhgorods'kogo nacional'nogo universytetu. Serija: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove gospodarstvo – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: International Economic Relations and the World Economy*, (Issue 31), (pp. 103-108) [in Ukrainian].
11. Voznjuk, A. A. (2016). Kryminal'ne pravo Ukrainy. Zagal'na chastyna: konspekt lekcij [Criminal law of Ukraine. General part: lecture notes]. *Osvita Ukrainy – Education of Ukraine*. Kyi'v: Nac. akad. vnutr. sprav [in Ukrainian].
12. Stashys, V. V., Tacij, V. Ja., Baulin, Ju. V., Borysov, V. I., & Kryvochenko, L. M. (et al.). (2007). Kryminal'ne pravo Ukrainy. Zagal'na chastyna [Criminal law of Ukraine. The general part] Jurinkom Inter – Yurincom Inter, Kyi'v [in Ukrainian].
13. Kostenko, O. M., Landina, A. V. (2008). Ob'jekt zlochynu: dyskusiju varto prodovzhyty [Object of crime: the discussion should continue]. *Pravo Ukrainy – Law of Ukraine*, 4, 101-105 [in Ukrainian].
14. Gotvjans'kyj, I. V. (2016). Shahrajstvo u sferi gosподars'koi' dijal'nosti [Fraud in the sphere of economic activity]. *Suchasnyj stan i perspektyvy rozvytku derzhavy i prava: materialy VIII Mizhnarodnoi' naukovoi' konferencii' studentiv, aspirantiv ta molodyh vchenyh (2-3 grudnja 2016 roku) – Current state and prospects of state and law development: materials of the VIII International Scientific Conference of Students, Postgraduate Students and Young Scientists (December 2-3, 2016)*. Dnipro: Dnipropetrovs'kyj nacional'nyj universytet imeni Olesja Gonchara, C. 270-271 [in Ukrainian].

Надійшла до редакції 30.01.2022.

Прийнято до друку 01.02.2022.

Опубліковано онлайн 24.02.2022.